

§ 335

Yttrande över remiss av betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23) KSN-2019-2540

Beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. **att** avge yttrande till Socialdepartementet enligt ärendets **bilaga 1**.

Yrkande

Stefan Hanna (-) yrkar bifall till föreliggande förslag.

Beslutsgång

Ordförande ställer föreliggande förslag mot avslag och finner att arbetsutskottet bifaller detsamma.

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat Styretredningen för funktionshinderspolitikens betänkande Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23) till Uppsala kommun för yttrande senast den 29 november 2019. Betänkandet utgör utredningens enda och sista betänkande.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 21 oktober 2019
- Bilaga 1, Yttrande över betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23)
- Bilaga 2, Sammanfattning av betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23)

Kommunledningskontoret

Kommunstyrelsen

Handläggare:
Lillskogen Emma
Berg Anton

Yttrande över remiss av betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23)

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslås besluta

1. **att** avge yttrande till Socialdepartementet enligt ärendets **bilaga 1**.

Ärendet

Socialdepartementet har remitterat Styretredningen för funktionshinderspolitikens betänkande Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23) till Uppsala kommun för yttrande senast den 29 november 2019. Betänkandet utgör utredningens enda och sista betänkande.

En sammanfattning av betänkandet återges i ärendets **bilaga 2**.

Betänkandet finns tillgängligt i sin helhet på: <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2019/05/sou-201923/>

Beredning

Ärendet har beretts av kommunledningskontoret och omsorgsförvaltningen. I beredningen har hänsyn tagits till tillgänglighets-, jämställdhets- och barnperspektivet. Viss hänsyn har även tagits till näringslivsperspektivet.

Föredragning

Utredningen har haft regeringens uppdrag att se över styrning och uppföljning inom funktionshinderspolitiken och att lämna förslag till hur ett stabilt och långsiktigt styr- och uppföljningssystem bör utformas. Utgångspunkt för utredningens arbete har varit det nationella målet för funktionshinderspolitiken, som beslutades av riksdagen 2017.

Den del av betänkandet som i huvudsak berör den kommunala sektorn handlar den föreslagna modellen för styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Utredningen beskriver delvis modellen som en övergång till en interaktiv samhällsstyrning som ska inkludera många. Modellen bygger på att beslutsfattande ska decentraliseras till nätverk bestående av aktörer som representerar såväl offentlig, ideell som privat sektor. Motsvarande struktur återfinns även i utredningens förslag till uppföljning.

För att stärka funktionshinderspolitikens genomslagskraft och öka reformtakten föreslår utredningen att styrning och uppföljning ska utgå från de samhällsområden som är av störst betydelse för invånarna. Utredningen föreslår därför sju prioriterade samhällsområden:

- Arbete och försörjning
- Utbildning och livslångt lärande
- Transporter
- Kultur
- Hälso- och sjukvård samt tandvård
- Social välfärd och trygghet
- Bostad, byggd miljö och samhällsplanering.

Utredningen lämnar förslag på ett övergripande mål och arbetsformer för varje av dessa samhällsområden. Kopplat till var och ett av dessa områden föreslås en särskild myndighet ha en samordnande roll för området. De samordnande myndigheterna ska samverka med myndigheter, funktionshindersorganisationer, kommunsektorn och andra aktörer driva arbetet framåt.

Vid sidan av dessa områden ser utredningen det finns viktiga frågor som inte enkelt kan hanteras genom den föreslagna modellen för styrning och uppföljning. I betänkandet föreslår utredningen sju frågor som ska prioriteras genomgående i styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken. Dessa sju prioriterade frågor är:

- Digitalisering
- Demokratisk delaktighet
- Rättssäkerhet och rättsväsende
- Fritid och idrott
- Folkhälsa
- Upphandling
- Konsumentfrågor.

För att balansera ambitionerna att funktionshinderspolitiken ska få ett långsiktigt genomslag med de förutsättningar som finns på olika nivåer föreslår utredningen att en särskild nationell samordnare ska tillsättas under en begränsad tid. Samordnarens arbete föreslås fokusera på att erbjuda stöd för att underlätta genomförandet av politiken och funktionen föreslås inrättas som en särskild utredare inom kommittéväsendet.

Förvaltningarnas bedömning är att stora delar av den ordning och de prioriteringar som utredningen presenterar går i linje med Uppsala kommuns befintliga inriktning inom funktionshinderspolitiken. Utredningen innehåller även beskrivningar av hur barn- och jämställdhetsperspektiven tillvaratas och stärks genom förslagen. Förvaltningarna delar utredningens bild av vilka positiva effekter ett förstärkt arbete i enlighet med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning medför, i synnerhet för barn och kvinnor med funktionsnedsättning.

Den föreslagna modellen för styrning och uppföljning betonar samverkan mellan berörda aktörer. Förvaltningarna konstaterar att denna typ av samverkan även utgör en viktig aspekt i hur Uppsala kommun arbetar för att stärka delaktigheten för

personer med funktionsnedsättning i kommunen liksom att arbeta med horisontella frågor i samverkan mellan kommunens förvaltningar. Vidare noterar förvaltningarna att flera av de samhällsområden och frågor som utredningen föreslår ska prioriteras svarar mot målområdena i, bland annat, Uppsala kommuns program för full delaktighet.

De synpunkter som föreslås framförs handlar i huvudsak om att de delar av den föreslagna modellen för styrning och uppföljning som berör kommunen behöver tydliggöras för att kommunen ska ha möjlighet att göra realistiska bedömningar om praktiska konsekvenser ur det kommunala perspektivet.

Flera av de synpunkter som framförs i förslaget till yttrande gäller hur strukturerna för delaktighet konstrueras. Här gör förvaltningarna bedömningen att dessa strukturer behöver möjliggöra för berörda aktörer att ha praktiska förutsättningar att delta på ett meningsfullt sätt. Samtidigt framförs att den ökade tonvikten vid samverkan och nätverk behöver balanseras med en tydlig ansvarsfördelning, som fortsatt gör det möjligt för kommuner att göra lokala prioriteringar.

När det gäller de föreslagna samhällsområdena, målen och frågor av särskild vikt framförs synpunkten att det är viktigt att tydliggöra hur deras inbördes relation ska tolkas i praktiken. Det framgår inte tydligt av betänkandet om samtliga områden och mål ska uppfattas vara av samma vikt, eller om vissa kan tolkas vara mer centrala för prioriterade insatser. För att kommunen ska ha möjlighet att agera för ett starkare genomslag och att reformtakten ska kunna öka görs bedömningen att det behöver vara möjligt att prioritera genomförandet till de områden där de identifierade behoven är störst.

Vidare framförs att utredningen inte beskriver vilka konkreta reformer som kan behöva vidtas av kommunerna för att nå de mål som föreslås, vilket försvårar en uppskattning av hur det förstärkta arbetet påverkar kommunernas arbetsätt och resurser. Här understryks i förslaget till yttrandet att det är centralt att kommunerna tillförsäkras tillräckliga medel och stöd för att genomföra de åtgärder som åläggs kommunen.

Avslutningsvis framförs synpunkten att det är önskvärt att erfarenheter och kunskaper från relevanta aktörer inom den privata sektorn tillvaratas i arbetet med uppföljning och analys. Denna synpunkt framförs mot bakgrund av att dessa aktörer är en viktig samarbetspart för att säkerställa ett effektivt genomförande, men även att de har en viktig roll i förverkligandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och därmed kan komma att beröras av utredningens förslag.

Ekonomiska konsekvenser

Inte aktuellt i ärendet.

Kommunledningskontoret

Joachim Danielsson
Stadsdirektör

Ingela Hagström
Utvecklingsdirektör

Kommunledningskontoret

Socialdepartementet
Dnr: S2019/02213/FST
e-post: s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fst@regeringskansliet.seHandläggare:
Lillskogen Emma
Berg Anton

Yttrande över betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23)

Socialdepartementet har remitterat betänkandet Styrkraft i funktionshinderspolitiken (SOU 2019:23) till Uppsala kommun för yttrande.

Uppsala kommun lämnar sina synpunkter nedan dels som övergripande synpunkter och dels under rubriker som hänför sig till betänkandets indelning.

Övergripande synpunkter

Uppsala kommun ställer sig överlag positiv till inriktningen i utredningens förslag till modell för styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Kommunen noterar att utredningens förslag om ansvar för styrning och uppföljning enbart riktas till den statliga sektorn, men instämmer i utredningens bedömning om att aktörer ur flera sektorer är viktiga aktörer för att öka funktionshinderspolitikens genomslagskraft och reformtakten. Bland annat ser Uppsala kommun att relevanta aktörer inom den privata sektorn bör involveras mot bakgrund av att de besitter relevant kunskap och erfarenhet av frågorna. Dessa aktörer är även viktiga aktörer i arbetet för att uppfylla målen för funktionshinderspolitiken.

Uppsala kommuns uppfattning är att en ökad reformtakt inte enbart är beroende av en effektiv styrning och uppföljning utan även av lokala förutsättningar, såväl ekonomiska som prioriteringsmässiga. I och med att utredningen inte närmre beskriver vilka konkreta reformer som behöver vidtas för att förverkliga de mål som föreslås inom centrala samhällsområden, eller i vilken utsträckning dessa ligger inom kommunens rådighet att möta, är det svårt att på ett välgrundat sätt lämna vidare synpunkter gällande utredningens bedömning om konsekvenser för kommuner.

Uppsala kommun ser överlag positivt på den struktur för samråd och dialog mellan berörda aktörer som utredningen presenterar. Samtidigt gör kommunen bedömningen att dessa aktörer har olika förutsättningar och strukturer att förhålla sig

till i det praktiska genomförandet av politikområdet. För att möjliggöra en meningsfull delaktighet, som bidrar till att uppnå de mål som satts upp, ser Uppsala kommun att formerna och resurserna för denna delaktighet behöver konkretiseras för att kommunen ska kunna göra en bedömning om vilka konsekvenser förslaget medför ur det kommunala perspektivet.

6. En god grund för styrning och uppföljning

Uppsala kommun lämnar inga synpunkter vad gäller utredningens förslag under avsnitt 6 i sak, men ser positivt på intentionen att tydligare involvera organisationer som företräder personer med funktionshinder i styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken. Vad gäller kraven på samråd (s. 128) ser Uppsala kommun att det är viktigt att de organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning i synnerhet bereds förutsättningar att delta i dessa processer med hänsyn till att de i regel är ideella organisationer.

Kommunen är positivt inställd till utredningens bedömning om den lokala utvecklingskraften och behoven av att uppmärksamma kommunernas förutsättningar att vara involverade i styrning och uppföljning utifrån den föreslagna modellen. Kommunen delar bilden och vill betona vikten av att det är centralt att det finns tillräckliga resurser och ett välanpassat stöd, även på den kommunala nivån, för att kunna vidta de åtgärder som krävs för att undanröja hinder och öka tillgängligheten för alla.

Vidare ser kommunen att det är positivt att den föreslagna modellen betonar vikten av samråd och dialog över sektorsgränserna för att skapa genomslag för de mänskliga rättigheterna och funktionsnedsattas rättigheter i synnerhet. Emellertid ser kommunen att den decentraliserade och horisontella modellen för styrning fortsatt behöver vara kopplad till en tydlig ansvarsfördelning, mellan myndigheter och sektorer. Detta för att undvika otydliga styrsignaler, möjliggöra ansvarsutkrävande och göra det möjligt att prioritera insatser och resurser där identifierade behov är störst.

7.2. Mål och samhällsområden

Uppsala kommun instämmer i bedömningen att en tydlig prioritering bidrar till att ambitionerna om att öka reformtakten och öka funktionshinderspolitiken. Valet av prioriterade samhällsområden och frågor av särskild vikt kan vara ett lämpligt sätt att uppnå detta. Kommunen konstaterar att flera av de områden och frågor som presenteras ligger i linje med befintlig styrning inom det funktionshinderspolitiska området i Uppsala kommun.

Uppsala kommun ser emellertid inte utredningen tillräckligt beskriver hur samhällsområdena och de särskilda frågorna relaterar till varandra utifrån ett prioriteringsperspektiv. Särskilt är det inte tydligt huruvida alla samhällsområden och särskilda frågor ska tolkas vara av samma vikt och prioriteras lika högt i det praktiska genomförandet. Mot bakgrund av detta bedömer Uppsala kommun det som svårt att uppskatta vilka konsekvenser detta kan medföra i termer av exempelvis kostnader, förändrade arbetsätt eller avvägningar mellan de olika målen.

Kommunen ser det som viktigt att modellen för styrning och uppföljning kan belysa hur olika aspekter i genomförandet av de olika målen hänger samman, för att kunna ta ställning till vidare prioriteringar på nationell, regional och lokal nivå.

7.4. Arbetssätt och myndigheter med särskilt ansvar

Uppsala kommun instämmer i bilden av kommunernas betydelse för att målen för funktionshinderspoltiken ska uppfyllas. Kopplat till utredningens beskrivning av de utpekade myndigheternas ansvar att bland annat ta fram indikatorer och genomförandeplaner vill Uppsala kommun återigen betona att det är centralt att beakta lokala förutsättningar och resurser även i denna process.

Uppsala kommun delar uppfattningen av att utformning av genomförandeplaner och indikatorer behöver utgå från en nulägesbild. Därför ser kommunen att det är önskvärt att denna nulägesbild, i den mån det är möjligt, även ligger till grund för SCB:s uppdrag att utveckla ett nytt statistikområde kring levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Detta för att säkerställa att den statistik som utvecklas och ligger till grund för det fortsatta arbetet från början är kopplat till de prioriterade områdena och identifierade behoven.

En central frågeställning ur det kommunala perspektivet är formerna för de genomförandeplaner som utredningen föreslår att varje ansvarig myndighet ska ta fram för sitt ansvarsområde. Den beskrivning av genomförandeplaner som återges i betänkandet (s. 202) är övergripande och gör inte tydligt hur dessa planer ska relateras till kommunernas självbestämmande och lokala planer.

Uppsala kommun ser det som positivt att kunna ta stöd i nationell kunskap och styrning för utformning av lokala insatser och åtgärder och agera gemensamt över sektorsgränserna. Samtidigt anser Uppsala kommun att det är centralt att kommunerna själva kan råda över lokala prioriteringar utifrån lokala behov och förutsättningar.

7.5 Tydligt och sammanhållet system för uppföljning och analys

Uppsala kommun ser positivt på utredningens bedömning vad gäller behovet av analys som tar stöd i uppföljningen som vägledning för beslut och fortsatt arbete. Kommunen ställer sig vidare positiv till att förslaget innefattar ett tydligt användarperspektiv i arbetet, men vill betona att detta behöver utvecklas med hänsyn till de enskildas integritet och i tydlig samverkan med målgruppen.

Uppsala kommun ser även att det vore önskvärt att kunskap och erfarenheter från relevanta aktörer inom den privata sektorn tillvaratas på ett lämpligt sätt i systemen för uppföljning och analys.

Kommunstyrelsen

Erik Pelling

Lars Niska

Ordförande

Sekreterare

Sammanfattning

Nytt nationellt mål ger förutsättningar och ställer krav

Styretredningen för funktionshinderspolitiken har haft i uppdrag att se över styrningen och uppföljningen av den nya politik som presenterades av regeringen och beslutades av riksdagen år 2017.

Det nya målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet i samhället för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.

Målet utgör den viktigaste grundförutsättningen för utredningens arbete och förslag. Eftersom målet numera utgår från FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning blir politiken en integrerad del av arbetet för mänskliga rättigheter.

Utredningen utgår vidare från regeringens bedömningar och förslag angående hur den nya politiken ska bedrivas. Särskilt lyfter vi de fyra områden som den nya politiken ska inriktas på. De tre första handlar om principen om universell utformning, att åtgärda befintliga brister i tillgänglighet samt individuella stöd och lösningar för individens självständighet. Dessa tre syftar i sin tur gemensamt till det fjärde området som är att förebygga och motverka diskriminering av personer med funktionsnedsättning.

Regeringens bedömning att styrningen av politiken behöver effektiviseras för att öka takten i genomförandet har varit av central betydelse för våra förslag. Vi menar dock att när det gäller en politik som omfattar hela samhället så behöver vissa samhällsområden av särskild betydelse prioriteras för att snabbare nå det nationella målet.

De utmaningar politiken möter innebär också att traditionella sätt att styra och följa upp nu behöver prövas och utvecklas. En

effektiv styrning kräver att roller och ansvar tydliggörs. Den av riksdagen fastslagna ansvars- och finansieringsprincipen är därför central för utformningen av våra förslag.

Utredningen betonar slutligen den avgörande roll som förtroendevalda på olika samhällsnivåer behöver ta om politiken ska förverkligas. Styrning och uppföljning ska bidra till ett effektivt genomförande. Men utan en stark och tydlig politisk vilja och uppbackning kommer konkreta resultat i invånarnas vardag sannolikt att dröja eller helt utebli.

Utredningens förslag syftar sammantaget till att skapa ett styr- och uppföljningssystem som ger riksdag och regering förutsättningar för att driva utvecklingen mot att funktionshinderspolitikens mål nås och att rättigheterna för personer med funktionsnedsättning förverkligas. Det innebär i sin tur att systemet för uppföljning kommer att ha en central funktion i att ge riksdag och regering signaler när det gäller att rikta in styrning där det behövs för att uppnå den nya politikens mål.

Politiken bygger på mänskliga rättigheter

Perspektivet mänskliga rättigheter stärks alltså genom den nya politiken och förtydligas ytterligare genom de förslag vi nu lägger fram. Inte minst genom den tydliga koppling som görs till det nationella målet och till FN-konventionen.

I detta arbete finns utmaningar. Att implementera internationell rätt, som FN-konventionen är en del av, är inte okomplicerat i vårt svenska politiska system som i hög grad bygger på skyldighetsbaserad lagstiftning och kommunal självstyrelse.

Utredningen lyfter särskilt betydelsen av kunskap om FN-konventionen och behovet av att denna kunskap sprids i hela samhället. Vi beskriver vad det innebär att anta ett människorättsperspektiv och att arbeta människorättsbaserat i enlighet med FN-konventionen. Vidare utvecklar vi hur mänskliga rättigheter påverkar styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken och lyfter tre aspekter som utgör bärande pelare. Ett tydligt politiskt ansvar på nationell nivå, funktionshindersrörelsens roll samt ansvaret för genomförandet på regional och lokal nivå.

Vi har valt att fokusera på de många och goda möjligheter som avgjort finns. Utredningens förslag bygger på att utnyttja de möjligheter till kraft och förmåga som finns i vår samhällsmodell, för att

kunna styra politiken mot ett samhälle som präglas av jämlikhet, tillgänglighet och delaktighet för alla invånare.

Principen om universell utformning central

Att göra rätt från början i stället för att i efterhand anpassa till olika människors skiftande behov är en bärande tanke i den nya politiken. Principen om universell utformning lyfts också särskilt i vårt uppdrag. Utredningen försöker därför i betänkandet beskriva principens innehåll och potential. Vi diskuterar också hur universell utformning bör kunna utgöra en vägledande princip för utvecklingen av nya produkter, miljöer, program och tjänster.

Samtidigt framhåller vi att även om principen är en viktig strategi för framtiden, så upphör inte behovet av att riva existerande hinder i samhället och att ge individer stöd och lösningar som ökar självständigheten. Allt i syfte att förebygga och motverka diskriminering av människor med funktionsnedsättning.

Interaktiv samhällsstyrning för att inkludera många

Att styra tvärssektoriella ansvarsområden med traditionell mål- och resultatstyrning är svårt och ineffektivt. Inte minst funktionshinderspolitiken visar tydliga exempel på detta. Modern förvaltningsforskning talar därför om att styrningen, särskilt inom denna typ av frågor, behöver gå *från government till governance*.

Detta innebär att utredningen förordar en förhandlings- och samverkansbaserad interaktiv samhällsstyrning där beslutsfattandet decentraliseras och sker i nätverk med aktörer från offentlig, ideell och privat sektor. Inriktningen mot en styrning och uppföljning byggd på *governance* eller samhällsstyrning kan ställas i motsats till en mer traditionell uppifrån-och-ner-styrning präglad av detaljreglering.

De problem vi ser med skiftande förutsättningar för att uppnå den nya politikens mål på olika samhällsområden talar starkt för att utveckla den statliga styrningen i denna riktning. Likaså ger en styrning på denna grund goda möjligheter att på allvar involvera funktionshindersrörelsen, kommunsektorn, arbetsmarknadens parter och andra i det konkreta genomförandet av den nya politiken.

Aktiv involvering i styrning och uppföljning

En viktig del av vårt arbete har varit att ta fram förslag som säkerställer att personer med funktionsnedsättning ges möjlighet till inflytande och delaktighet i styrning och uppföljning av politiken.

Utredningens överväganden och förslag bygger därför på att representanter för personer med funktionsnedsättning mer tydligt och effektivt än i dag ska involveras i beslut som påverkar allas vår vardag. Vi understryker också potentialen i att personer med funktionsnedsättning tas tillvara som idégivare och medskapare i en ordning där samråd går från att vara en arena för information till ett forum för dialog och inflytande.

Kommunsektorn av central betydelse

Den svenska samhällsmodellen bygger i hög grad på att kommuner, och regioner¹ tar ansvar för välfärden. Skola, vård och omsorg men också fysisk planering liksom andra viktiga samhällsområden är i huvudsak kommunsektorns ansvar. Sektorns sätt att ta sig an arbetet med genomförandet av funktionshinderspolitiken blir därför central för att det nationella målet ska uppnås.

Den kommunala självstyrelsen utgör i sig också en viktig del av den utvecklingskraft Sverige behöver för att klara utmaningen att bygga ett samhälle fritt från hinder för människors utveckling. Det är vår uppfattning att det decentraliserade systemet ger goda förutsättningar för en dynamisk utveckling där olika vägar och modeller kan prövas och jämföras med varandra. Helt i enlighet med ett modernt synsätt på styrning och uppföljning.

Kommunsektorns tydliga involvering i och inflytande över styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken blir därför en central utgångspunkt för de förslag till ett modernt styrsystem för funktionshinderspolitiken som utredningen nu lägger fram.

---

¹ I betänkandet använder utredningen ”regioner” i stället för ”landsting”. Formellt sett finns fortfarande landsting, men då samtliga landsting numera kallar sig för ”region” har utredningen valt denna namnform.

Sju prioriterade samhällsområden och sju frågor

Om genomförandet av politiken ska ge långsiktiga effekter måste det ske genom en strategisk styrning och uppföljning som primärt omfattar de samhällsområden som är av störst betydelse för invånarna. Implementeringen kan rimligen inte enbart ske inom de områden där det för tillfället råkar finnas engagerade personer som driver på arbetet. Ett genomförande av den nya politiken som bygger på eldsjälarers engagemang kan alltså vare sig bli långsiktigt effektivt eller garantera medborgarnas rättssäkerhet.

Våra förslag bygger därför på en värdering och prioritering av vilka samhällsområden som är mest angelägna för genomförandet av funktionshinderspolitiken. Grunden för detta är regeringens bedömning att reformtakten inom funktionshinderspolitiken måste öka. Om detta ska kunna ske är det viktigt att tydligt prioritera mot vilka samhällsområden utvecklingsarbetet primärt ska riktas.

Utredningen lägger därför fram förslag på hur politiken ska styras inom sju samhällsområden av särskild betydelse. Dessa är:

- Arbete och försörjning
- Utbildning och livslångt lärande
- Transporter
- Kultur
- Hälsa- och sjukvård samt tandvård
- Social välfärd och trygghet
- Bostad, byggd miljö och samhällsplanering.

För dessa samhällsområden presenterar vi övergripande mål och arbetsformer vilka syftar till att stödja en effektiv styrning och uppföljning av funktionshinderspolitiken. Målen tar utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken och relevanta artiklar i FN-konventionen, såväl generella artiklar, som artiklar med särskild relevans för samhällsområdet. Målen är vidare avsedda att täcka hela samhällsområdet och inte bara de statliga myndigheterna.

Alla frågor lämpar sig inte att hantera genom vår modell med prioriterade samhällsområden. Sju frågor av särskild vikt ska därför

genomgående prioriteras i styrning och uppföljning av den nya funktionshinderspolitiken:

- Digitalisering
- Demokratisk delaktighet
- Rättssäkerhet och rättsväsende
- Fritid och idrott
- Folkhälsa
- Upphandling
- Konsumentfrågor.

Tydligt ansvar för ett antal myndigheter

En myndighet inom vart och ett av de sju prioriterade samhällsområdena föreslås ha ett särskilt samordnande ansvar. Myndigheterna ska även vara stödjande och pådrivande inom sitt verksamhetsområde.

De samordnande myndigheterna är enligt förslaget; Arbetsförmedlingen, Statens Skolverk, Trafikverket, Statens Kulturråd, Socialstyrelsen och Boverket. De samordnande myndigheterna ska i samverkan med andra myndigheter funktionshindersorganisationer, kommunsektorn, och andra aktörer driva på arbetet genom att bland annat ta fram genomförandeplaner och indikatorer för uppföljning.

I uppdraget ingår även att ansvara för uppföljning och återrapportering till regeringen. Liksom i övriga delar av uppdraget till de samordnande myndigheterna ligger att samverka med olika berörda samhällsaktörer i syfte att ge en så bred och allsidig bild som möjligt av hur politikens genomförande utvecklas.

Ytterligare ett antal myndigheter inom respektive samhällsområde föreslås ha ett ansvar för att bidra till områdets genomförande och/eller uppföljning av politiken.

Regeringen föreslås ge de samordnande myndigheterna i uppdrag att rapportera utfallet av arbetet vartannat år. En mer omfattande avrapportering, ska dessutom ske vart fjärde år. Myndigheten för delaktighet (MFD) ges vidare i uppdrag att lämna en övergripande,

tvärsektoriell rapport till regeringen baserad på rapporteringen från de olika samhällsområdena.

Sammanhållet system för uppföljning och analys

För att riksdag och regering ska kunna bedöma hur olika aktörer och verksamheter lyckas eller inte lyckas med att förverkliga den fastslagna politiken är en effektiv uppföljning av största vikt.

Uppföljning är i sig ett viktigt styrinstrument och ger regeringen underlag för att löpande utveckla och justera sin styrning på olika områden. En aktiv uppföljning ger också en viktig signal till de ansvariga aktörerna och deras ledningar om att riksdag och regering ser funktionshinderspolitiken som ett tydligt prioriterat område.

Om regeringens formella styrning främst riktas mot de statliga myndigheterna är en ändamålsenlig uppföljning i lika hög grad riktad mot andra aktörers verksamheter. Styreffekten av en väl utformad uppföljning är därför betydande också gentemot till exempel kommuners och regioners verksamheter.

Utredningens förslag bygger på att uppföljning och analys av politiken bör belysa hur det nationella målet uppfylls. Bland annat utifrån hur mänskliga rättigheter enligt FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning förverkligas i Sverige.

Uppföljningen och analysen bör därför inriktas mot ett antal centrala aspekter. Dessa föreslås vara levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, politikens genomförande, resultat och effekter samt analys av hinder för jämlikhet och delaktighet.

Myndigheternas uppföljning ska utgöra basen i arbetet och därför ske i nära samverkan med funktionshindersrörelsen, kommunsektorn, andra myndigheter och övriga berörda aktörer. För att uppföljningen av funktionshinderspolitiken inte ska stanna vid myndigheternas redovisningar menar utredningen dessutom att det är angeläget att följa upp politiken utifrån flera perspektiv. Kunskapsunderlag bör därför kunna hämtas från olika källor såsom myndigheter, akademisk forskning och forskningsinstitut.

MFD föreslås ansvara för övergripande uppföljning och analys av funktionshinderspolitiken. Denna uppföljning och analys ska inriktas på att värdera utvecklingen utifrån ett helhetsperspektiv. Den ska

peka ut särskilt angelägna problem och brister samt identifiera påverkbara hinder för jämlikhet och delaktighet.

Det statistiska underlaget rörande levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning är i dag tämligen bristfälligt. Utredningen lämnar därför ett förslag om att regeringen ska ge Statistiska centralbyrån (SCB) statistikansvar för att följa upp levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. SCB ska inom ramen för detta uppdrag utveckla statistik och metoder i samarbete med forskare, andra myndigheter, Rådet för främjande av kommunala analyser liksom genom internationellt utbyte.

Ett reformarbete kräver politiskt stöd

Genomförandet av den nya funktionshinderspolitik som riksdagen beslutade i november 2017 kräver ett omfattande reformarbete som berör hela samhället. Det handlar om ett arbete där gamla attityder, arbetssätt och organisationer utmanas för att förändra samhället på ett genomgripande och långsiktigt sätt.

Vi försöker därför värdera hur förutsättningarna för att genomföra riksdagens beslut ser ut. Utredningens övergripande slutsats när det gäller förutsättningarna för den nya funktionshinderspolitiken är att det finns flera hinder för ett effektivt genomförande. Den dialog vi under utredningsarbetet haft med företrädare för Regeringskansliet, statliga myndigheter, kommunsektorn, funktionshindersrörelsen och andra aktörer ger bilden av att en hel del arbete återstår för att den nya politiken ska kunna få genomslag.

För att genomförandet av den politiken ska leda till verkliga resultat är därför en aktiv politisk uppbackning av största betydelse. De politiska företrädarnas ansvar för att på olika samhällsnivåer följa upp och driva igenom det beslut riksdagen fattat är helt avgörande för vilket långsiktigt resultat politiken ska få.

Skiftande förutsättningar för politikens genomförande

Bland de utmaningar utredningen sett när det gäller genomförandet av politiken kan särskilt nämnas att olika aktörer inom olika samhällsområden kommit olika långt i sitt arbete. Uppgifts- och ansvarsfördelning varierar också mellan departement, statliga myndigheter, kommuner och andra aktörer inom olika samhällsområden.

Utredningen kan inte heller blunda för det faktum att enskilda aktörers förmåga och vilja att vara drivande i funktionshinderspolitiken varierar i betydande grad. Vi har under vårt arbete uppfattat att det på många håll finns en tydlig vilja, kompetens och förmåga att ta ett stort ansvar för att ytterligare förbättra förutsättningarna för alla människors delaktighet. På andra samhällsområden ser vi däremot stora behov av att stärka såväl kunskapen om funktionshinderspolitikens utgångspunkter som det konkreta arbetet med att uppnå delaktighet för alla invånare.

Nationell samordnare för en aktiv dialog i hela Sverige

Sammantaget ser utredningen med visst bekymmer på förutsättningarna för att den nya politiken ska få ett långsiktigt genomslag och kunna medverka till en verklig förbättring när det gäller delaktighet och jämlikhet för alla invånare. Om riksdagens ambitioner ska få genomslag behövs det därför ett flexibelt och operativt stöd för att få till stånd ett effektivt genomförande som involverar relevanta aktörer.

Som tidigare nämnts är en tydlig politisk uppbackning av avgörande betydelse för om politiken ska kunna förverkligas eller inte. Inte minst är en tydlig och gemensam målbild mellan förtroendevalda på nationell, regional och lokal nivå av största betydelse för politikens långsiktiga resultat.

Mot bakgrund av detta resonemang föreslår utredningen att regeringen, under en begränsad tid, tillsätter en nationell samordnare som stöttar dialog kring och genomförande av den nya politiken. Uppdraget syftar till att på bredden stärka arbetet med att uppnå det nationella målet och till att FN-konventionens rättigheter förverkligas i hela samhället.

Många av de verksamheter som påverkar människor vardagsliv sköts av kommuner och regioner. För att få ett verkligt genomslag

för politiken krävs det därför att kommunsektorns verksamheter involveras på ett effektivt sätt. Täta kontakter och ett förtroendefullt samarbete med beslutsfattare på lokal och regional nivå bör därför prioriteras i samordnarens uppdrag. Att utveckla en gemensam målbild med kommunsektorns företrädare är också av avgörande betydelse för om politiken ska bli lyckosam.

För att stärka samverkan, involvering och kunskap ska en rådgivande expertgrupp knytas till samordnaren. Gruppen föreslås bestå av representanter för funktionshindersrörelsen, kommunal och statlig sektor samt akademien.

Enligt vår uppfattning är det en stor fördel att utnyttja den friare och mer flexibla roll som en nationell samordnare har i jämförelse med en myndighet under regeringen till denna typ av uppgift. För att denna friare roll ska kunna utnyttjas är det dock av avgörande betydelse att utse en person med stor integritet och betydande kunskap och nätverk inom politik i allmänhet och funktionshinderspolitik i synnerhet.